

PATVIRTINTA

Vilniaus Baltupių progimnazijos direktoriaus

2024 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. V-441

**VILNIAUS BALTUPIŲ PROGIMNAZIJOS
SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS, INTERVENCIJOS VYKDYMO
TVARKOS APRAŠAS**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Vilniaus Baltupių progimnazijos (toliau – Progimnazija) smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkos aprašo (toliau – Tvarkos aprašas) paskirtis – padėti Progimnazijai užtikrinti sveiką, saugią, užkertančią kelią smurto, prievartos apraiškoms aplinką, kuri yra psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugi.

2. Tvarkos aprašas parengtas vadovaujantis Švietimo įstatymo pataisomis, priimtomis Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. spalio 18 d. bei Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymu Nr. V-190 ir nustato smurto ir patyčių, vykstančių Progimnazijoje, prevencijos ir intervencijos tvarką.

3. Tvarkos apraše įtvirtinami susitarimai:

3.1. į smurtą ar patyčias, nepriklausomai nuo jo formų, Progimnazijos aplinkoje būtina nedelsiant reaguoti ir jas stabdyti;

3.2. veiksmų būtina imtis visais atvejais, kai bet kuris Progimnazijos bendruomenės narys (mokytojas, švietimo pagalbos specialistas, administracijos atstovas ar kitas darbuotojas, mokinys ar mokinio tėvai (globėjai, rūpintojai) pastebi ar sužino apie bet kurią smurto ar patyčių formą;

3.3. visi smurto ir patyčių atvejai Progimnazijos aplinkoje išsiaiškinami vadovaujantis Tvarkos apraše reglamentuotais susitarimais;

3.4. kiekvienas Progimnazijos bendruomenės narys privalo tinkamai reaguoti smurto ar patyčių situacijoje (perspėti, sudrausminti, pasikalbėti, informuoti Progimnazijos darbuotojus ir pan.).

4. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

4.1. smurtas – sąmoningas jėgos taikymas siekiant sužeisti ar įžeisti kitą asmenį, atviras ir sąmoningas fiziškai agresyvus elgesys kito žmogaus atžvilgiu;

4.2. smurtautojas – vaikas ar suaugęs asmuo, kuris smurtauja, inicijuoja smurtinius veiksmus ir/ ar prisideda prie jų;

4.3. smurtą patyręs asmuo – asmuo, prieš kurį buvo įvykdyti smurtiniai veiksmai bei sąmoningai taikyta jėga siekiant sužeisti ar įžeisti;

4.4. smurto stebėtojas – asmuo, matęs ar žinantis apie įvykusį smurtą;

4.5. patyčias patiriantis vaikas – mokinys, iš kurio yra tyčiojamasi;

4.6. besityčiojantysis/ skriaudėjas – vaikas ar suaugęs, inicijuojantis patyčias ir/ ar prisidedantis prie jų;

4.7. patyčias patiriantis suaugęs – Progimnazijos administracijos atstovas, mokytojas, švietimo pagalbos specialistas ar techninis darbuotojas, iš kurio tyčiojasi mokinys (-iai);

4.8. patyčių stebėtojas – vaikas, suaugęs, matantis ar žinantis apie patyčias;

4.9. patyčių prevencija – veikla, skirta patyčių rizikai mažinti, imantis mokyklos bendruomenės narių (vaikų, administracijos atstovų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų, kitų darbuotojų, tėvų (globėjų, rūpintojų) švietimo, informavimo ir kitų priemonių;

4.10. patyčių intervencija – visuma priemonių, taikomų visiems patyčių dalyviams (patiriantiems, besityčiojantiems, stebėtojams), esant poreikiui, įtraukiant tėvus (globėjus, rūpintojus);

4.11. patyčių prevencijos ir intervencijos stebėseną – patyčių situacijos Progimnazijoje stebėjimas, renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolimesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimui;

4.12. smurto prevencijos ir intervencijos vykdymo stebėseną – situacijos Progimnazijoje stebėjimas renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimui;

4.13. smurto prevencijos vykdymas – nuolatinis procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio įsivertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą;

4.14. smurto intervencijos vykdymas – mokytojų, švietimo pagalbos specialistų, administracijos atstovų, kitų Progimnazijos darbuotojų, mokinių ir jų tėvų (globėjų, rūpintojų) koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto stabdymą bei teikiamos pagalbos priemonių visumą;

4.15. smurto rūšys – fizinis smurtas, emocinis (psichologinis) smurtas, seksualinis smurtas, nepriežiūra:

4.15.1. fizinis smurtas – tai neatsitiktiniai, sąmoningi smurtiniai veiksmai, kurie sukelia skausmą ar gali sukelti sveikatos ir vystymosi sutrikimų, pavyzdžiui, mušimas ranka ar įvairiais daiktais, stumdymas, purtymas, spardymas; bet koks skausmo sukėlimas (smūgiavimas, spardymas, mušimas įvairiais daiktais, stumdymas, purtymas, žnaibymas, smauginimas, kankinimas, deginimas, badymas, daužymas, sumušimas, žmogžudystė);

4.15.2. emocinis (psichologinis) smurtas – tai sugebėjimų, savęs vertinimo tyčinis griovimas; menkinimas, dėl ko sutrinka prisitaikymas aplinkoje bei tarpasmeniniai santykiai (patyčios, žodinė agresija, žeminimas, gąsdinimas, kritikavimas, aprėkimas, įžeidinėjimas, žeminimas, užgauliojimas, grasinimas, teigimas, kad esi blogesnis (-ė) už kitus, izoliavimas, savo valios primetimas, draudimas bendrauti su namiškiais ir draugais, draudimas mokytis, dirbti ir pan.);

4.15.3. patyčios – tai psichologinę ar fizinę jėgą persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai, siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui. Patyčios gali būti tiesioginės (atvirai puolant ir/ ar užgauliojant) ir/ ar netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos):

4.15.3.1. žodinės patyčios – pravardžiavimas, grasinimas, ujamimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzimas, žeminimas ir kt.;

4.15.3.2. fizinės patyčios – užkabinėjimas, turtinė žala ir kt.;

4.15.3.3. socialinės patyčios – socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas ir kt.;

4.15.3.4. elektroninės patyčios – skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir/ ar paveikslėlių siuntinėjimas, viešų gandų skleidimas, asmeninių duomenų ir komentarų skelbimas, tapatybės pasisavinimas siekiant pažeminti, sugriauti gerą vardą arba santykius ir kt.;

4.15.4. seksualinis smurtas – tai vaikų įtraukimas į seksualinę veiklą, kuriai jie nėra pakankamai subrendę, nepilnai ją suvokia, nesugeba tinkamai reaguoti, kai tvirkintojas siekia patenkinti savo seksualinius poreikius ar gauti su šia sritimi susijusį pelną;

4.15.5. nepriežiūra – tėvų (globėjų, rūpintojų) ir/ ar už vaiko priežiūrą atsakingo asmens nuolatinis nepakankamas pagrindinių vaiko fizinių ir dvasinių poreikių tenkinimas ar netenkinimas, keliantis grėsmę vaiko fizinei, protinei, emocinei ir socialinei sveikatai bei raidai.

5. Progimnazijoje draudžiama bet kokia smurto ar patyčių forma:

5.1. mokinių prieš mokinius;

5.2. Progimnazijos darbuotojų prieš mokinius, mokinių tėvus (globėjus, rūpintojus);

5.3. mokinių prieš Progimnazijos darbuotojus;

5.4. vienu Progimnazijos darbuotojų prieš kitus;

5.5. mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) prieš mokinius, Progimnazijos darbuotojus.

II SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA, PREVENCIJA PROGIMNAZIJOJE

6. Smurto ir patyčių stebėseną, prevenciją ir saugios aplinkos kūrimą apima Progimnazijos veiklą ir valdymą, socialinių bei emocinių mokinių kompetencijų ugdymą, pozityvaus mikroklimato kūrimą, pozityvių vertybių formavimą ir tėvų (globėjų, rūpintojų) įsitraukimą.

7. Smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos vykdymo tvarkos įgyvendinimą koordinuoja Vaiko gerovės komisija, kuri kasmet:

7.1. inicijuoja ir koordinuoja anoniminės vaikų apklausos vykdymą ir apibendrina jos rezultatus;

7.2. surenka apibendrintus duomenis iš klasių vadovų dėl Progimnazijoje fiksuotų pranešimų apie smurtą ir patyčias bei atlieka jų analizę;

7.3. remiantis apklausos ir pranešimų apie smurtą ir patyčias analizės duomenimis, rengia smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių planą;

7.4. aptaria turimą informaciją, svarsto prevencijos ir intervencijos priemonių taikymo plano turinį Vaiko gerovės komisijos posėdyje;

7.5. teikia siūlymus Progimnazijos direktoriui dėl smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimo, Progimnazijos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo smurto ir patyčių prevencijos ar intervencijos srityje ir kitais klausimais;

7.6. Vaiko gerovės komisijos nariai individualiai dirba su smurto ir patyčių atvejais, kai vienas iš dalyvių yra suaugęs bendruomenės narys arba kai į juos kreipiasi klasės vadovas, išnaudojęs numatytas pagalbos priemones;

7.7. prireikus, teikia siūlymus Progimnazijos direktoriui dėl Tvarkos aprašo tobulinimo;

7.8. atlieka kitus Tvarkos apraše numatytus veiksmus.

8. Klasės vadovai kasmet išanalizuoja ir apibendrina turimus pranešimus apie smurtą ir patyčias, informuoja Vaiko gerovės komisiją apie prevencijos, intervencijos taikomų priemonių rezultatus klasėje, teikia kitą svarbią informaciją, susijusią su smurtu ir patyčiomis.

9. Prevencinės priemonės apima socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymą, pozityvaus mokyklos mikroklimato kūrimą, mokinių pozityvių vertybių formavimą, tėvų įtraukimą į saugios aplinkos kūrimą, mokytojų kvalifikacijos tobulinimą mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymo srityje.

10. Progimnazijos direktoriaus pavaduotojas ugdymui atsako už smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos aprašo įgyvendinimą, už stebėsenos rezultatais paremto kasmetinio patyčių prevencijos priemonių plano parengimą, jo pristatymą Progimnazijos bendruomenei ir vykdymą.

11. Progimnazijos darbuotojų pareigybių aprašymuose numatyta atsakomybė už emociškai saugios ugdymo(si) aplinkos Progimnazijoje puoselėjimą, reagavimą į smurtą ir patyčias, remiantis Progimnazijoje nustatyta tvarka.

12. Mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas vykdomas nuosekliai ir reguliariai. Mokiniai mokomi pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo bei kitų socialinių įgūdžių organizuojant šias veiklas:

- 12.1. integruojant į mokomųjų dalykų ugdymo turinį;
- 12.2. smurto ir patyčių prevencijos programą;
- 12.3. integruojant į neformaliojo vaikų švietimo veiklas;
- 12.4. organizuojant akcijas ir kitas veiklas;
- 12.5. bendradarbiaujant su socialiniais partneriais.

III SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ INTERVENCIJA PROGIMNAZIJOJE

13. Visais įtariamų ir realių smurto ir patyčių tarp mokinių atvejais kiekvienas Progimnazijos darbuotojas reaguoja į smurtą ir patyčias nepriklausomai nuo jų formos ir turinio:

13.1. nedelsdamas įsikiša įtarus ir/ ar pastebėjus smurtą ar patyčias ir nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus;

13.2. jei vaikui reikia pagalbos, kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus, rūpintojus) ar Progimnazijos darbuotojus) ar institucijas (pvz., policija, greitoji pagalba);

13.3. tą pačią dieną apie įvykusias patyčias informuoja Progimnazijos direktorių;

13.4. informuoja klasės vadovą, socialinį pedagogą arba budintį administracijos atstovą apie įtariamą ir/ ar įvykusias smurtą ir patyčias bei pateikia užpildytą pranešimo formą (1 priedas).

14. Pastebėjus elektronines patyčias ar gavus apie jas pranešimą:

14.1. išsaugo vykstančių elektroninių patyčių įrodymus ir atveją nedelsiant, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, pateikia užpildytą pranešimo apie smurtą ir patyčias formą klasės vadovui arba administracijos atstovui.

15. Klasės vadovas, gavęs informaciją apie įtariamą ir/ ar įvykusias smurtą ir patyčias:

15.1. išsiaiškina situaciją, nustato, ar tai smurto ir patyčių atvejis;

15.2. organizuoja individualius pokalbius su smurto ir patyčių dalyviais, informuoja tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui, kviečia juos dalyvauti pokalbiuose;

15.3. informuoja socialinį pedagogą;

15.4. vykdo tolesnę smurto ir patyčių situacijos stebėseną;

15.5. užpildo pranešimo apie smurtą ir patyčias formą (1 priedas);

15.6. kartojantis smurto ar patyčių situacijai, informaciją perduoda Progimnazijos Vaiko gerovės komisijai ir pateikia visas turimas užpildytas formas ar turimą informaciją raštu;

15.7. esant sudėtingesnei situacijai, iš karto inicijuoja Vaiko gerovės komisijos posėdį.

16. Socialinis pedagogas:

16.1. organizuoja individualius pokalbius su smurto ir patyčių dalyviais, informuoja tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui, kviečia juos dalyvauti pokalbiuose.

16.2. informuoja Progimnazijos direktorių apie smurto ir patyčių situaciją, vykdytas ir siūlomas pagalbos ir poveikio priemones.

17. Psichologas ne vėliau kaip per penkias darbo dienas suteikia psichologinę pagalbą smurtavusiam ir smurtą patyrusiam mokiniui, tėvams (globėjams, rūpintojams), pritaikydamas ir pasirinkdamas metodus ir priemones.

18. Vaiko gerovės komisija:

18.1. organizuoja smurto ir patyčių situacijos aptarimą Vaiko gerovės komisijoje, numato veiksmų planą, reikalingas poveikio ir psichologinės, švietimo pagalbos priemones (pvz.: individualūs pokalbiai su skriaudėju, skriaudžiamuoju, stebėtojais, jų tėvais (rūpintojais, globėjais), klase; psichologo konsultacijos; streso ir emocijų valdymo, konfliktų ir problemų sprendimo užsiėmimai, žalos atitaisymas ir kt.), apie pastebėtą smurto atvejį informuoja Vaiko teisių apsaugos skyrių;

18.2. informuoja Progimnazijos direktorių apie smurto ir patyčių situaciją, vykdytas ir siūlomas pagalbos ir poveikio priemones;

18.3. koordinuoja, organizuoja, įgyvendina numatytas priemones; stebi, analizuoja situaciją; esant reikalui, pratęsia, koreguoja, numato papildomas poveikio ir pagalbos priemones; jei Progimnazijos galimybės išnaudotos, informuoja Progimnazijos direktorių ir kreipiasi pagalbos į kitas institucijas (Vilniaus miesto Savivaldybės administracijos Vaiko gerovės komisiją, Vaiko teisių apsaugos skyrių, policiją, Vilniaus pedagoginę psichologinę tarnybą ir kt.).

19. Smurtą ir/ ar patyčias patiriantis mokinys ar patyčių stebėtojas, matęs ir žinantis apie patyčias, nedelsiant informuoja bet kurį Progimnazijos darbuotoją, kuriuo pasitiki.

20. Smurtą ir/ ar patyčias patiriančio mokinio tėvai (globėjai, rūpintojai), žinantys apie klasėje vykstančias patyčias:

20.1. nedelsiant informuoja klasės vadovą ir/ ar socialinį pedagogą, ir/ ar administracijos atstovus apie mokinio patiriamas patyčias jiems patogiu būdu (telefonu, elektroniniu laišku, žinute elektroniniame dienyre, asmeniškai ar Progimnazijos interneto svetainės Patyčių dėžutėje);

20.2. sužinoję apie viešą patyčių elektroninėje erdvėje panaudojus vaizdinę informaciją atvejį, ir smurtaujančio, ir smurtą patiriančio mokinio tėvai (globėjai, rūpintojai), privalo apie tai pranešti Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai, pateikdami pranešimą interneto svetainėje adresu www.draugiskasinternetas.lt.

21. Progimnazijos direktorius, gavęs informaciją apie įtariamą ar įvykusias patyčias, smurtą nedelsdamas aiškinasi situaciją, įtraukia atsakingus atstovus (direktoriaus pavaduotoją ugdymui, švietimo pagalbos specialistus, Vaiko gerovės komisiją).

IV SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

22. Visi dokumentai ir duomenys, susiję su mokiniu ir jo asmeniniu gyvenimu, yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti mokinio teises ir teisėtus jo interesus.

23. Tvarkos aprašas skelbiamas Progimnazijos interneto svetainėje.

24. Įgyvendinant Aprašą remiamasi Patyčių mažinimo strategija.

VILNIAUS BALTUPIŲ PROGIMNAZIJA
PRANEŠIMAS APIE SMURTĄ IR PATYČIAS

Data

Bendrieji duomenys:

Kam pranešta apie smurtą ir patyčias:	
Kas pranešė apie smurtą ir patyčias:	
Kada įvyko smurtas ir patyčios (data, val.):	
Kur įvyko smurtas ir patyčios:	
Kokia patyčių ir/ ar smurto forma naudota ar įtariama, kad buvo naudota:	
☐ Fizinės: vaiko užgauliojimas veiksmais (pargriovimas, išpyrimas, kumštelėjimas, spjaudymas, daiktų ar gadinimas, plaukų pešiojimas ir pan.); ☐ Žodinės: pravardžiavimas, grasinimas, ujjimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas, žeminimas ir kt.; ☐ Socialinės: įvairūs gąsdinantys, bauginantys gestai, ignoravimas, siekiant parodyti, kad vaikas yra nepageidaujamas ar atstumiamas; ☐ Elektroninės: patyčios vykstančios elektroninėje erdvėje: socialiniuose tinkluose, kitose vietose internete, naudojant mobiliuosius telefonus (nemalonių žinučių arba elektroninių laiškų rašinėjimas, skaudinantis bendravimas pokalbių kambariuose, vaiko asmeninio gyvenimo detalių viešinimas, tapatybės pasisavinimas ir pan.). ☐ Kiti pastebėjimai: (įrašyti) _____ .	
Ar yra žinomas tokio elgesio pasikartojamumas:	

Duomenys apie patyčių dalyvius:

Vaiko, <u>patyrusio patyčias</u> vardas, pavardė, amžius, klasė:	
--	--

Vaiko/-ų, <u>kuris tyčiojosi</u> vardas, pavardė, amžius, klasė:	
Vaiko/-ų, <u>stebėjusio patyčias</u> vardas, pavardė, amžius, klasė:	

Išsamesnė informacija apie įvykį:

--

Progimnazijos pedagogo ar kito darbuotojo elgesys šioje patyčių situacijoje:

--

Veiksmų po įvykio, planas su:

Vaiku patyrusiu patyčias:	
Vaiku, kuris tyčiojosi:	
Stebėtojais:	
Patyčių dalyvių tėvais:	
Kitais progimnazijos darbuotojais:	
Kita (įrašyti):	

**VILNIAUS BALTUPIŲ PROGIMNAZIJOS
REAGAVIMO Į SMURTĄ IR PATYČIAS IR PAGALBOS JOMS ĮVYKUS PLANAS**

